

18. Hinduisme med vægt på forholdene i Indien

Af Marianne Qvortrup Fibiger, lektor, afdeling for religionsvidenskab, Aarhus Universitet. E-mail: mf@cas.au.dk

Den 26. oktober 2020 prydes forsiden af Hindustan Times med dette billede af guden Ganesh, der sammen med sit ridedyr rotten Anindya – her er der dog fire af dem - bekæmper en dæmon i form af corona-viruset. Første del af overskriften lyder som følger: "Karnataka slår tilbage mod coronaviruset"²²⁵ og refererer både til den reelle sundhedsstrategiske videnskabeligt baserede kamp og til den religiøse. En kombination, som i Indien og ikke mindst i hinduismen ikke anses som hinandens modsætning. Det er også det, vi kan se på billedet. For Ganesh, der bekæmper corona-viruset, står ikke kun flankeret af "bevæbnede" rotter, men også af dukker, som repræsenterer sundhedspersonalet.

Det samme kommer til udtryk på et utal af måder i andre kunstneriske fremstillinger i Indien over særligt som graffiti og i tegneserier,²²⁶ men det bruges også i den politiske retorik. Og det gælder både når der appelleres til et solidarisk fællesskab alle imellem med udtrykket "corona krigere",²²⁷ som refererer til alle

²²⁵"Karnataka fights back coronavirus. What does it mean for India's third worst-hit state" <https://www.hindustantimes.com/india-news/karnataka-fights-back-coronavirus-what-does-it-mean-for-india-s-third-worst-hit-state/story-Q7QEHcQcfux3Anq3OmNAYM.html> (set d. 28.12.20)

²²⁶ Se eksempler på følgende hjemmeside: <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/COVID-19-robots-to-deliver-food-and-medicines-to-patients-at-chennai-hospital/solving-the-challenge/slideshow/75026225.cms> (set 29.12.20) og <https://www.thehindu.com/opinion/cartoon/cartoonscape-march-31-2020/article31210616.ece>

²²⁷ "Corona Warriors" et begreb eller titel, som man finder på et stort antal af gademalerier og skilte. At være kriger i en højere sags tjeneste refererer meget sandsynligt til det store hinduistiske helteeos Mahabharata "Den store bhārata-slægtsfejde. Se også Kaur og Ramaswamy 2020, 85.

inderes fælles krigeriske kamp mod deres fælles corona-fjende og med en slet skjult reference til det religiøse heltepos Mahabharata, og når enkelte grupper skilles ud, som dem der har bragt smitten til Indien. Her gælder særligt indiske BJP-politikers kritik af den muslimske globale muslimske vækkelsesbevægelse Tablighi Jamaat. Men det kan også komme til udtryk i en international kritik af Kina, som ikke kun udpeges som den nation, der skabte corona-virusset, men også var den som sørgede for, at det kom til Indien.

For eksempel refererer Manan Ahmed Asif (2020, 153-154) i sin artikel "Virulence of Hindutva" til, hvordan der tidligt i april 2020 dukkede en "WhatsApp" op på hans telefon, der med to tegneseriefignurer viser to personer, som trykker hænder. Den ene figur kaldet "producent" har et rødt corona-virus hoved med kinesiske stjerner på og med en pose penge i sin frie hånd, og den anden som kaldes "distributør eller modtager" har et grønt corona-virus hoved (islams farve generelt i Indien) med en typisk muslimsk kufi-hat på og en taske over skulderen med et rejseskilt på, hvor der står "Tablighi Jamaat". Imellem de to hænder, de to figurer trykker med hinanden, er der en lille indeklemt mand. Han repræsenterer Indien, hvilket han viser, med et lille skilt i sin ene hånd, hvor der står Indien på, så ingen er i tvivl.

Dette er kun et af mange eksempler på de konspiratoriske teorier, som ligesom i andre samfund i verden også er i omløb i Indien. Man forsøger at udpege en særlig kilde eller syndebuk, der kan begrunde den situation, som Indien står i lige nu og her. Hvor andre konspirationsteorier om corona har politiske, militære og økonomiske forklaringsmodeller, har denne version et religiøst fundament.

Disse indledende eksempler med forskellige former for ikonografisk repræsentation viser, hvordan Indien med hinduismen som omdrejningspunkt er en interessant case, når forholdet imellem corona-virusset og religion diskuteres. For det første viser det, hvordan en videnskabelig forklaring på corona-virusset og en løsning på, hvordan det bekæmpes ikke nødvendigvis bliver en modpol til en religiøs. For det andet så viser denne case også, hvordan en krisesituation – her en epidemisk forankret – skaber basis for et særligt forhandlingsrum grupper i mellem, hvor religion kan danne basis for en forskelssætten eller en forbrødring. Det har også forstørret eller bestyrket spændinger, som allerede fandtes inden krisen, men det har samtidig også skabt nye fælles mødesteder grupper imellem, hvor man i nationens fælles interesse forsøger at mægle i mellem forskellige samfundsgrupper og religioner for at skabe et særligt nationalt fællesskab.

Med Indien i fokus og med hinduismen som omdrejningspunkt er der rigtig mange ting at tage fat på, når det gælder håndteringen af corona-pandemien. Denne overblikartikel kan ikke dække det hele - fx vil det socioøkonomiske perspektiv kun sporadisk berøres selvom det også er en vigtig del af billedet. I stedet vil den primært fokusere på, hvilken indflydelse pandemien har haft både på det religiøse og det socio-politiske felt i Indien, der hvor den ikke mindst bruger religion som legitimering af særlige politiske holdninger. To felter, der som nævnt på mange måder understøtter og begrundes hinanden, men som også kan gå to vidt forskellige veje. Det religiøse kan have med ændret praksis at gøre og med religiøst begrundede forklaringsmønstre. Det socio-politiske felt i Indien kan derimod vise, hvordan religion kan føre til en øget splittelse grupper imellem, men også til en begrundelse for at skabe et stærkt nationalt fællesskab, hvor forskellighederne udviskes i en fælles kamp mod en ydre fjende. I første omgang corona-virusset og måske i anden omgang Kina.

Indien lige nu

Indien er og har været hårdt ramt under corona-pandemien. Og mens de officielle tal angiver at over 10 mio. er eller har været smittet, hvoraf omkring 148.000 er registreret døde (officielle tal fra 28.12.2020), så er der et meget stort mørketal, da man generelt ikke registrerer, hvad folk dør af ude på landet i de mange små landsbyer. Desuden er man meget bekymret for de mange nye tilfælde, som stadig registreres hver dag,

hvorfor eksperter rådgav den indiske regering allerede d. 24. marts 2020 til en landsdækkende lock-down og til stærke restriktioner i de enkelte delstater. Hvad angår dødsfald og nye smittetilfælde er Maharashtra med sine nu over 49.000 registrerede døde (28.12.20) den værst ramte delstat. Derefter kommer Tamil Nadu, Karnataka, Delhi, Vest Bengal og Uttar Pradesh, men tallene er også høje i Punjab, i Tamil Nadu, Uttar Pradesh og Vest Bengalen.²²⁸ Det betyder, at stemningen har været og stadig er ret spændt i Indien lige nu. Mange indere har pga. den store lock-down måtte forlade deres daglejerjobs i de store byer og vendt tilbage til de landsbyer, de forlod for at finde arbejde, så de kunne brødføde familien. Og deres tidligere arbejdsgivere mangler deres arbejdskraft.

Indien er derfor, ligesom mange andre lande, et land i dyb økonomisk krise med en negativ økonomisk vækst for første gang i fire årtier. Men det er en krise, som rammer hårdere i et land, hvor der intet økonomisk sikkerhedsnet er for landets indbyggere, der tæller omkring 1,3 milliarder mennesker, og hvor levestandarden generelt er lav.²²⁹ Således er også hospitalskapaciteten, hvor fx New Delhi med et indbyggertal på næsten 22 millioner, kun har en sengekapacitet på omkring 57.000. Og de mange små landsbyer, som de mange løsarbejdere er vendt tilbage til, har ofte ingen læge- og behandlingskapacitet i nærheden.

Indien – og ikke mindst lands indbyggere – er derfor ramt hårdt af corona-pandemien, og der ønskes svar og retningslinjer for, hvordan landet kan komme ud af krisen. Det betyder forandrede levemønstre, også når det gælder almindelig religiøs praksis, idet religion - ikke mindst hinduismen i Indien ofte er en integreret del i manges dagligdag, men også som en forklaring på, hvorfor corona-viruset er kommet og til, hvordan den kan bekæmpes. Og idet hinduisme på mange måder adskiller sig fra andre af de store verdensreligioner, så finder vi også andre måder, der handles på, og hvem der sætter dagsordenen for, hvordan der bør handles.

Den forandrede religiøse praksis under corona-pandemien

Et klart sted, hvor hinduismen skiller sig ud fra de andre store verdensreligioner er, at den ikke har nogen overordnet institutionel leder, som kan give udtryk for eller være eksponent for, hvordan man som hindu bør agere under corona-pandemien. Derfor er det ofte de lokale og internationale guruer, som taler til deres særlige tilhængere, og hvor svarene kan variere meget. Det skyldes ikke kun, fordi fortolkningspotentialet inden for hinduismen er stort, men også fordi nogle guruer kobler sig til en hindunationalisme, mens andre taler inden for et universelt religiøst paradigme med reference til Sanatana Dharma ("Den evige sande moral/etik").²³⁰ Sekundært er det tempelpræster (pandits, pundits eller pujaris), som bliver dagsordensættende. Her bør man dog skelne imellem de præster, som er tilknyttet de store templer, hvorfra der ofte bliver live-streamet til et nationalt og internationalt publikum, og de lokale præster tilknyttet til et de flere millioner små templer rundt omkring i Indien, der har berøring med en lille lokal gruppe af tempelbrugere.

²²⁸ <https://www.ndtv.com/coronavirus> og <https://www.worldometers.info/coronavirus/country/india/> (set 28.12.2020).

²²⁹ <https://jyllands-posten.dk/international/asien/ECE12319733/coronakrisen-skubber-indien-ud-mod-den-oeconomiske-afgrund/> og <https://economictimes.indiatimes.com/news/economy/indicators/moodys-revises-india-forecast-for-the-calendar-year-2020-to-8-9/articleshow/79186213.cms> (set 28.12.20)

²³⁰ Begrebet Sanatana Dharma blev for alvor anvendt af hindureformatorer som Vivekananda (1863-1902) og Gandh (1869-1948) i, som brugte begrebet med appel til et internationalt publikum, og hvor begrebet i bredeste forstand henviser til, at alle religioner på hver deres måde udtrykker samme universelle sandhed.

Et generelt billede er dog, at mens guruerne taler ind i en større teologisk eller politisk sammenhæng, så giver præsterne snarere praktiske anvisninger på, hvordan religionspraksis kan foregå på en alternativ eller stedfortrædende måde, nu hvor mange af templerne er lukkede for andre end det faste tempelpersonale. For selvom tempelaktiviteterne har ændret sig drastisk under corona-krisen, så betyder det nemlig ikke, at templerne holder fuldstændigt lukket. De daglige *pujaer* (gudstjenester), hvor templets guderepræsentationer dyrkes, foregår stadig, da man mener, at guderne har behov for de daglige ofringer til dem. Uden dem ville guderne blive samfundet fjendtligt stemt, er den almindelige forklaring. Det betyder at templets præster, som også oftest bor ved templet er undtaget lukkereglene. Men det betyder også at selve tilbedelsen af guderne foregår på en minimalistisk måde og uden tempelmusik eller tilbedende sange. I et internationalt perspektiv er det interessante at de aktivitetsændringer, som er foretaget i store templer i Indien, Nepal og i Sri Lanka udgør en form for skabelon eller handlingsmatrice for andre hindutempler rundt omkring i verden. Det vil sige, at der hvor tempelbestyrelser, som er tilknyttet templer andre steder i verden, er i tvivl om, hvad de kan gøre i den nuværende krisesituation uden at det bliver "teologisk" ukorrekt, så kalkulerer man de store templers ændrede mønstre.

Et andet gennemgribende mønster er, at præsten ved det lokale tempel uddeler forskellige velsignede ofringer, som lægfolk kan bruge i deres tilbedelse ved deres private altre. Det kan fx være blomsterkranse og hellig aske, som er blevet velsignet ved den *puja*, som præsterne inden har udført i templet. Det kan også være limefrugthalskæder, som særligt bruges til dyrkelse af gudinder. Og netop gudindedyrkelse er der en særlig tradition for, at man i Indien benytter under bekæmpelse af vira og infektioner.

Den mest kendte gudinde for dette er nok gudinden Shitala Mata, som både bringer, og bekæmper kopper, men der er også et utal af lokale gudinder, som repræsenterer både forklaringen på sygdomsudbrud og som også er løsningen på bekæmpelsen af dem.²³¹ Det særlige ved gudinder er, at de repræsenterer den kvindelige dynamiske energi, *shakti*, og denne energi kan manifestere sig på forskellig måde, men altid i gudinder. Derfor har nye gudinder med særlige bekæmpende egenskaber altid vokset frem i Indien.

Et godt eksempel på det var den gudinde, som dukkede frem i sammenhæng med AIDS. Det er derfor ikke overraskende, at der nu er dukket en ny gudinde frem i rækken, denne gang i delstaten Kerala. Hun hedder "Coronavirus Mardini" og er afbildet med mundbind, samtidig med at hun med sin trefork bekæmper corona-virussen.²³² Gudinden skal i overordnet forstand repræsentere en folkereligøs tiltro til, at guddommelige kræfter kan bekæmpe det "onde" ved den rette tilbedelse, men kan samtidig også vise, at virussen er en guddommelig straf, som er påført menneskeheden pga. forkert levevis, overforbrug og lignende.

Det sidste er også den forklaring, som flere internationale guruer bruger i forbindelse med coronaen specifikt, men også på klodens tilstand mere generelt. Hos dem forbindes jorden ofte med en gudinde, og hvor vores ødelægges med klimaforandringer til følge viser, at menneskeheden øver vold på jorden. Derfor er det bedste værn mod fx en corona-virus, at vi ændrer vores livsstil.

Corona-gudinden

Ud over den navngivne Corona-gudinde, med navn Mardini, så finder vi også andre versioner eller udformninger af gammelkendte gudinder, som nu har fået tilknyttet en ekstra corona-virus-bekæmpende

²³¹ Se en god oversigt hos Kinsley 2005.

²³² Srinivas 2020.

funktion. De nye udgaver ser man udtrykt igennem i et stort antal af graffiti- og plakatfremstillinger, som pryder gadebilledet rundt omkring det meste af Indien. En særlig interessant udgave er nok den ændrede udgave af Bharat Mata – ”Moder Indien”, der afbildes som en gudinde, og hvor det religiøse og det nationale mødes i en og samme figur. I en artikel ”The Goddess and the virus” (2020) gennemgår de to forfattere Ravinder Kaur og Sumathi Ramaswamy forskellige nye typer af Bharat Mata, sådan som forskellige kunstnere har fremstillet hende under corona-pandemien. Et godt eksempel er kunstneren Monal Kohad fra delstaten Maharashtra, som d. 12. april maler et billede af Bharat Mata med fire arme. I den ene hånd har hun det indiske flag, som markerer, hvad hun kæmper for; i den anden hånd har hun en meget spids daggert. De to emblemer er velkendte for fremstillinger af Bharat Mata,

Det nye er, hvad hun holder i sin tredje og fjerde hånd. I den tredje hånd holder hun et afhugget hoved, som umiskendeligt ligner en karikatur af en kineser med et særligt tyndt og langt overskæg, ligesom hovedet er rødt som det kinesiske flag. Hovedet er frankeret af corona-vira i henholdsvis røde og grønne farver. Fra det afhuggede hoved drypper der blod ned i en ildofferskål. Budskabet er klart. Bharat Mata bekæmper corona-virusset, men samtidigt også Kina, hvorfra virusset anses at stamme fra, men som også er en nation, som Indien pt. har mange politiske spændinger med.²³³ En anden interessant billedfremstilling af den ”nye” Bharat Mata eher kaldet Maa Bharati, som den corona-bekæmpende gudinde er også malet i april måned, men her af kunstneren Sandhya Kumari. Det særlige ved denne fremstilling er, at gudinden, som er ikklædt en klædning i det indiske flags farver, danser på hele jordkloden, men samtidig også sparkes ud efter corona-virusset. Hun løftes altså ud og op fra den nationale indiske kontekst til en global, dog stadig med en klar reference til, hvem hun repræsenterer, nemlig Indien. Vi har altså her med en fremstilling af en indisk gudinde at gøre, som en healer af hele verden. Det passer godt til flere af de internationale gurus ide om, at corona-virusset er et symptom på, at hele jorden, som også forstås som en ”Moder” lider, og at det er hele jorden, som skal heales. Maa Bharati er i denne fremstilling healingens mulighed. Maa Bharati er fremstillet med i alt ti arme og også her ser vi en klar sammenblanding af religion og videnskab. For mens hun i to af sine hænder fører et af sine velkendte og mytologisk begrundede våben, nemlig en trefork, direkte imod corona-virusset, så har hun læge-remedier i de fleste af de andre hænder (stetoskop, injektionssprøjte, lægetaske, sprit osv.), der alle har gummihandsker på. Desuden bærer Maa Bharati selv et mundbind.²³⁴

Hinduismen i en politisk kontekst

Disse eksempler på, hvordan en religiøs/national forankret figur, der kobles til en særlig nutidig problemstilling ved også at lade hende være garant for videnskabelige løsningsmodeller virker særligt stærk i et samfund, hvor religion og videnskab almindeligvis ikke anses som hinandens modsætninger. Her er det dog en hindugudinde, som overordnet set repræsenterer Indien, og hvor skillelinjen går imellem dem, som hører til Indien, og dem som ikke gør. Netop dette kan føre til yderligere interne inkluderings- og ekskluderingsstrategier.

Her går diskussionen henholdsvis på: 1) Hvem/hvilke grupper er skyld i corona-virussets udbredelse i Indien efter den er kommet til landet?) Og 2) om religion kan bruges aktivt i kampen mod corona udover at lægge det i hænderne på guderne? Og i så fald på hvilken måde? Og mens det første punkt, der med brug

²³³ se <https://www.asianstudies.org/publications/the-pandemic-perspectives-on-asia/> kap. 6, illustrationen s. 76.

²³⁴ se <https://www.asianstudies.org/publications/the-pandemic-perspectives-on-asia/> kap. 6, illustrationen s. 79.

af syndebluks-metaforer giver udtryk for en klar ekskluderingsstrategi af særlige religiøse grupper, så kan punkt 2 gå begge veje. Og her handler det ikke kun om Indien, men det kan, som det tidligere eksempel viste også inkludere hele verden. Et aspekt som også bliver behandlet i artiklen "Religiøse responser til COVID-19 på et globalt plan" (Fibiger & Riexinger 2021) på dette site.

Når det gælder Indien internt, kan man altså finde tendenser, der peger mod en yderligere splittelse især imellem majoriteten af hinduer og det muslimske mindretal, men der er heldigvis også tendenser, som peger imod forbrødring og ikke mindst en besindelse på, at alle indere skal stå sammen og hjælpe hinanden med at bekæmpe deres fælles fjende: corona-virusset.

Ekskluderingsstrategier

Det er dog tydeligt, hvordan ikke mindst premierminister Narendra Modi og hans BJP-parti og alle deres støtter rundt omkring i civilbefolkningen har brugt pandemien mere eller mindre bevidst til endnu engang at finde en begrundelse for at ekskludere det muslimske mindretal. Et "kærkomment" eksempel var, at man tilsyneladende kunne spore en smittespredning tilbage til et stort internationalt møde i Tablighi Jamaat organisationen afholdt i Nizamuddin i New Delhi i begyndelsen af marts. Organisationen blev meget hurtigt lagt for had af mange hindunationalister og denne vrede spredte sig hurtigt til at gælde muslimer i Indien mere generelt. Og allerede ugen efter mødet i Nizamuddin var der eksempler på, hvordan muslimer blevet slået ned på gaden anklaget for at være i ledtog med Tablighi Jamaat (Asif, 2020). Det er også herfra at hashtagsene #CoronaJihad og #TablighiVirus, stammer. De bruges af hindunationalister i det meste af landet til at markere kampen mod muslimerne, som man beskylder for at have spredt corona-virusset til resten af befolkningen i Indien.

At det ikke kun var selve begivenheden i Nizamuddin som udløste en kritik af muslimer, men som noget der ligger latent i det indiske samfund, kommer tydeligt til udtryk ved, at en forkyndelsesrundrejse som en sikh- guru ved navn Baldev Singh havde i Punjab efter han kom tilbage fra Italien og Tyskland, og som med stor sandsynlighed spredte virusset i Punjab, aldrig blev politiseret på en lignende måde.²³⁵ Indiens regering og ledelsen af BJP har udsendt blandede budskaber desangående. På den ene side lagde de ikke skjul på, at den kunne have spredt corona-virusset, mens de på den anden side advarede imod at give den en "communal twist".²³⁶ I modsætning hertil opfordrede BJP-partiets bagland derimod til boykot af muslimer eller endda til vold mod Tablighi-tilhængere.²³⁷

En anden eksklusionsmekanisme, vi møder i Indien, er religiøst begrundet er i forhold til kastetilørsforhold. Her har der været mange eksempler på, hvordan den indiske høj- og middelklasse, som oftest hører til de øverste kaster, har sendt deres lavkaste-husansatte hjem. Det drejer sig fx om deres private chauffør, kok, rengøringshjælp eller barnepige, som de mener kan inficere familien med corona-virusset. Det skaber endnu en differentiering i samfundet i forhold til en renhed-urenheds dikotomi, som både bliver

²³⁵ <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-52061915> (set d. 1.12.20) ; <https://www.ctvnews.ca/health/coronavirus/super-spreader-guru-puts-indian-villages-on-high-alert-1.4872423> (set 1.12.20)

²³⁶ <https://indianexpress.com/article/india/coronavirus-outbreak-j-p-nadda-communal-colour-tablighi-jamaat-nizamuddin-6346539/> (set 2.12.20).

²³⁷ <https://www.nationalheraldindia.com/india/uttarakhand-bjp-mla-gives-communal-advice-to-fight-coronavirus> (set 1.12.20); <https://scroll.in/latest/959274/COVID-19-separate-wards-for-hindu-and-muslim-patients-made-in-ahmedabad-hospital> (set 2.12.20); <https://thewire.in/communalism/bjp-mla-says-tablighi-jamaat-members-can-be-shot-dead-for-not-seeking-treatment> (set 2.12.20)

begrundet i de reelle forhold som deres hushjælp lever under i deres familier, og også bliver religiøst begrundet i forhold til *dharmashastra*-litteraturen (lovbøger), hvor højkaster anses som mere rene end lavkastefolk.²³⁸

Det modsatte har dog også gjort sig gældende, når det gælder de førnævnte hindu-arbejdere, der i deres rejse hjem til deres landsbyer fra storbyerne, som i mange tilfælde er foregået til fods, har måttet se igennem fingre med kastebetingede renhedsforskrifter. Fx har højkastefolk spist og boet sammen med lavkastefolk i de telte, som hjælpeorganisationer har sat op på deres vej hjem til deres landsbyer.²³⁹

Universel og lokal inklusion

I modsætning til de ovennævnte eksempler, så møder man overordnet set den helt omvendte bevægelse blandt mange af de hinduistiske guruer, som har en international tilhængerskare og publikum. Som nævnt tidligere så indskrives en hinduistisk forståelse af naturen og af jorden, som en gudinde eller universel moder jord i en fælles global forpligtelse på få bugt med corona-virusset. Forslagene til dette er forskellige, men ayurvedisk medicin og fælles meditation er tilbagevendende temaer. Det samme er opfordringen til, at vi alle ændrer levevis, og hvor fokus også er på naturbevaring og at mindske såvel forurening som vores overforbrug, da det samlet skader vores fælles Moder jord. Corona-virusset er en fælles reminder om at menneskeheden ikke skal gøre sig til hersker over jorden.

Udover globale tiltag og ud over en lokal splittelse hinduer og muslimer imellem, kan man også møde mange eksempler på forsøg på økumeni. Fx var dette års dyrkelse af Ganesh under *Ganesh Chaturthi* i august måned en fest, hvor såvel muslimer som hinduer i fællesskab lavede Ganesh-figurer ud af ler, og som de senere i fællesskab ofrede i floden i håbet om, at Ganesh ville fjerne corona-virusset fra Indien – helt parallelt til det indledende eksempel i denne artikel.²⁴⁰

Hinduaktiviteter generelt

Hinduismens festkalender er meget lang, og der er både internationale, nationale og lokale fester, som enten har måtte aflyses eller også er blevet afholdt under meget restriktive krav. Fx er stort set alle de store processions- eller vognfester aflyst eller kun afholdt af tempelpersonalet, men hvor begivenheden live-streames, så folk i stedet for at deltage kan følge med hjemme i deres stuer. Også et stort antal af de store hindufester, som normalt afholdes i fællesskab i og omkring et tempel, er blevet aflyst, og i stedet er de blevet fejret privat. Her har der også ofte været mulighed for, at man har kunnet koble sig til et fællesskab via live-streaming. Det har i langt højere grad end tidligere også givet muligheden for af et internationalt publikum har kunne følge med i ritualaktiviteterne og dermed koble sig til en fælles oplevelse.

Også mange af de store pilgrimsmagneter ikke mindst i og omkring Ganges-floden, men også andre steder i Indien, Sri Lanka og Nepal er underlagt mange restriktive krav. Fx må der kun opholde sig i alt 25 pilgrimme ad gangen ved det store Pashupathinath-tempel i Nepal. Dette tempel er et af de vigtigste pilgrimsmål for hinduer i Nepal, og det er også der, hvor man gerne får kremeret sine afdøde slægtninge.

²³⁸ <https://www.information.dk/udland/leder/2020/03/indien-lockdown-riges-privilegie> (set 30.11.20)

²³⁹ <https://thewire.in/caste/COVID-19-pandemic-caste-discrimination> (set 30.11.20)

²⁴⁰ <https://gulffnews.com/photos/news/indian-muslim-artisan-fights-COVID-19-slowdown-with-hindu-idols-1.1597751224491?slide=1> (set d. 26.12.20)

Hinduer uden for Indien

Den øgede live-streaming har også haft betydning for de flere millioner hinduer, som lever og bor uden for Indien. For det første har de kunne følge udviklingen i Indien tæt - ikke mindst når det angår retningslinjer for alternativ religiøs praksis efter corona-virussets indtog. Det betyder også, at der er mange hindutempler uden for Indien, som følger de store hindutempler i Indien og deres nye puja-former.

For det andet er der mange diasporahindu-familier, som i stedet for at besøge deres lokale hindutempel i stedet følger med i en puja i Indien via de mange forskellige streaming-tjenester. Det betyder, at mange hinduer uden for Indien kobler sig til deres hjemland på en ny og anderledes måde, end det var tilfældet tidligere. Samtidig mister deres lokale templer betydning. Det bliver spændende at se, om det forhold genoprettes efter at corona-virusset er bekæmpet og at samfundene lukker op.

Konklusion

Denne artikel har givet et lille indblik i forholdene i Indien med hinduismen som omdrejningspunkt. Den viser, hvordan der er træk, som er genkendelige fra andre steder i verden – ikke mindst i forhold til de generelle restriktioner, som påvirker almindelig religiøs praksis, og hvor alternative mødeformer, særligt de virtuelle, sættes i stedet for de fysiske. Eksemplerne på, hvordan en national krisesituation kan få interne spændinger grupper imellem til at blusse op er heller ikke særligt for Indien. Men artiklen viser også, hvordan religion og videnskab kan have en helt særlig synergieffekt i Indien, som på forskellig måder begrundes eller bestyrkes hinanden. Her er den "nye" hindugudinde, Corona-Mardini et godt eksempel, men det er nyfortolkningen af Bharat Mata også.

Litteratur

BBC News, India: <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-52061915> (set d. 1.12.20).

CTVnews: <https://www.ctvnews.ca/health/coronavirus/super-spreader-guru-puts-indian-villages-on-high-alert-1.4872423> (set 1.12.20)

Economic Times: <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/COVID-19-robots-to-deliver-food-and-medicines-to-patients-at-chennai-hospital/solving-the-challenge/slideshow/75026225.cms> (set 29.12.20)

Fibiger, Marianne 2020. "Religioner er under pres, men finder nye veje og ny mening under coronakrisen" <https://pov.international/religionskritik-under-coronakrisen/> (set 07.12.2020)

Gulf News: <https://gulfnews.com/photos/news/indian-muslim-artisan-fights-COVID-19-slowdown-with-hindu-idols-1.1597751224491?slide=1> (set d. 26.12.20)

Hindustan Times: <https://www.hindustantimes.com/india-news/karnataka-fights-back-coronavirus-what-does-it-mean-for-india-s-third-worst-hit-state/story-Q7QEHcQcfux3Anq3OmNAyM.html> (set 28.12.20)

India Express: <https://indianexpress.com/article/india/coronavirus-outbreak-j-p-nadda-communal-colour-tablighi-jamaat-nizamuddin-6346539/> (set 2.12.20).

Information: <https://www.information.dk/udland/leder/2020/03/indien-lockdown-riges-privilegie> (set 30.11.20).

Jamaat-e-Islami Hind 2020a. "Interview - COVID19, Indian Media & Muslims": <https://www.facebook.com/watch/?v=627040177880507> (set 07.12.2020)

- 2020b. "Lessons of COVID-19 for Humanity": <https://www.facebook.com/watch/?v=680771869365481> (set 28.11.2020)
- Karner, Lasse 2020. "I Indien er lockdown de riges privilegie";: <https://www.information.dk/udland/leder/2020/03/indien-lockdown-riges-privilegie> (set 6.12.2020)
- Kaur, Ravinder & Sumathi Ramaswamy 2020. "The Goddess and the Virus", kap. 6, 75-94. In: *The Pandemic Perspectives on Asia* ed. Vinayak Chaturvedi: <https://www.asianstudies.org/publications/the-pandemic-perspectives-on-asia/> (set 26.12.20)
- Kinsley, David 2005. *Hindu Goddesses: Visions of the Divine Feminine in the Hindu Religious Tradition*, Berkeley: University of California Press.
- Langholm Larsen, Tina et al. 2020. "'Vi har lukket ned for alle aktiviteter': Håndteringen af COVID-19-krisen hos anerkendte trossamfund i Danmark": [https://samtidsreligion.au.dk/fileadmin/Samtidsreligion/Trossamfund under coronakrisen/Artike l 26.05.2020.pdf](https://samtidsreligion.au.dk/fileadmin/Samtidsreligion/Trossamfund_under_coronakrisen/Artike%206.05.2020.pdf) (set 07.12.2020)
- Narayan, Badri 2020. "Has the Pandemic changed how Caste Hierarchies Play Out in India: <https://gulfnews.com/photos/news/indian-muslim-artisan-fights-COVID-19-slowdown-with-hindu-idols-1.1597751224491?slide=1> (set 6.12.20).
- National Herald, India: <https://www.nationalheraldindia.com/india/uttarakhand-bjp-mla-gives-communal-advice-to-fight-coronavirus> (set 1.12.20).
- Scroll in: <https://scroll.in/latest/959274/COVID-19-separate-wards-for-hindu-and-muslim-patients-made-in-ahmedabad-hospital> (set 2.12.20)
- Srinivas, Tulasi 2020. "India's goddesses of contagion provide protection in the pandemic – just don't make them angry" *The Conversation*: <https://theconversation.com/indias-goddesses-of-contagion-provide-protection-in-the-pandemic-just-dont-make-them-angry-139745> (set 23.11.2020).
- The Hindu: <https://www.thehindu.com/opinion/cartoon/cartoonscape-march-31-2020/article31210616.ece> (set d. 30.12.20)
- The Wire: <https://thewire.in/caste/COVID-19-pandemic-caste-discrimination> (set 30.11.20)